

Slovenski Dom.

Napredno kmetsko glasilo.

Izhaja vsako soboto in velja za vse leto za Avstro-Ogrsko 3 krone, za Nemčijo in druge dežele 4 krone, za Ameriko 1 dolar.

Posamezne številke veljajo 10 vinarjev.

Za oznanila se računa: tristopna petit-vrsta 14 vin., vsa stran 48 K, pol strani 24 K, četrt strani 12 K, osminka strani 6 K. Pri vseletni inserciji primeren popust.

Dopisi se naj frankirajo in pošiljajo na uredništvo „Slovenskega Doma“ v Ljubljani, Knafljeva ulica št. 5, I. nadstr. Rokopisi se ne vračajo.

Horočina in oglasi se naj pošiljajo upravnistvo „Slov. Doma“ v Ljubljani.

Župan Ivan Hribar ni potrjen.

Klerikalci in baron Schwarz so si vzeli tudi Ljubljano na piko. Najbolj na poti jim je bil župan Hribar, ki je bil oni slovenski ljubljanski župan, ki je iz nemškutarskega magistratnega gnezda napravil slovensko mestno hišo. Vse uradovanje in vsi napisi so se pod njim poslovenili. Župan pa je Ljubljano sploh vzdignil iz potresnega prahu in napravil iz nje moderno in lepo mesto.

Neumorno delovanje ljubljanskega župana Ivana Hribarja je bilo v ponos in čast celemu slovenskemu narodu. Ivana Hribarja pa poznajo tudi vsi ostali slovanski narodi, ki ga zelo visoko čislajo. Župan Ivan Hribar pa je bil pri zadnjih volitvah izvoljen tudi v državni zbor kot ljubljanski državni poslanec. Posrečilo se mu je združiti neklerikalne jugoslovanske poslance v poseben klub in s tem zlomiti neomejeno moč dr. Šusteršiča. Od takrat imajo klerikalci Hribarja kaj posebno v želodcu, ker jim je na Dunaju zmešal marsiktero štrono, ki so jo hoteli porabiti za svoje strankarske namene. Od takrat pa je na župana kaj posebno jezen tudi baron Schwarz, čegar delovanje je župan Hribar večkrat celo v parlamentu obsvetil. Sedaj so se nad Hribarjem maščevali klerikalci, Nemci in baron Schwarz, ki ni cesarju priporočil v potrditev njegovo izvolitev za župana.

Ivan Hribar ni več župan ljubljanski. Vsi listi pišejo, da je deželna vlada napravila veliko napako in Slovencem veliko krivico, da ni ljubljanskega župana predložila v potrditev. Ivan Hribar je bil letos že šestič izvoljen za župana, in ko je bil prvič pri cesarju, ga je zelo pohvalil. Sedaj se mož ni nič izpremenil, ravno tako postavno je bilo njegovo županovanje kot pred 15 leti in vendar je vlada to naredila. Vlada je s tem kršila, kruto kršila avtonomijo ljubljanskega mesta. Državni poslanec Stransky je v imenu Čehov pri

ministrskem predsedniku najodločneje protestiral proti temu koraku. Slovani kakor Slovenci zahtevajo od vlade zadostjenja.

Prihodnji torek bo seja občinskega sveta ljubljanskega in na dnevnem redu je volitev novega župana. Vse kaže, da bode občinski svet zopet izvolil Ivana Hribarja za župana.

Vlada bo seveda potem razpustila občinski svet in imenovala vladnega komisarja ki bo razpisal nove volitve. Ljudstvo je v Ljubljani radi Hribarjevega padca tako razdraženo, da hoče kakor en mož iti v volilni boj in zopet izvoliti stari občinski odbor. Ponovni izvolitvi občinskega sveta in ponovni izvolitvi Ivana Hribarja za župana se vlada ne bo mogla braniti, da bi ne predložila v potrditev tistega moža, ki si ga je ljudstvo izvolilo.

Širjenje klerikalizma po Notranjskem.

Svoj čas se je vedno in vedno pisalo o napredni Notranjski. Da, to je bilo v prejšnjih časih, in lahko se je tako pisalo, kar se pa dandanes na žalost ne da več. Bilo je to, a danes so le spomini. Pač časi se izpreminjajo in tudi ljudje z njimi. Kakor so notranjska tla peščena in trdna, tako so bili tudi Notranjci do pred kratkim napredni in trdni v svojim naprednem prepričanju. Vendar pa pride deževna doba, ki razorje tudi ta peščena tla. Nalik tem hudournikom je prišel v nekdanjo napredno Notranjsko drug hudournik, a ta ne v obliki vode, nego v obliki klerikalizma. — In kake dimenzije je že zavzel klerikalizem na Notranjskem. Ako bo še par let tako hitro rasel in se množil — eto cele Notranjske poklerikalnjene. V podnanski okolici je n. pr. več mlekar, ustanovljenih edinole po naprednjakih. Nekaj let so bile tudi v naprednih rokah. Posrečilo se je pa klerikalcem sčasoma vriniti par svojih mož v odbore in ti so si

za vzgled vzeli onega ježa, katerega je lisica iz usmiljenja vzela v svoj brlog in katerega je morala lisica radi ježeve nagaživosti kmalu zapustiti. Kakor oni jež, tako so se začeli šopiriti in na vse strani zbadati tudi klerikalci, ki so nazadnje res postavili gospodarje pod kap. Nehvaležnost je res plačilo sveta. Vse, kar je v naprednih rokah, so si že osvojili ali pa imajo še na programu in pričakovati je skorajšnjega naskoka. Pri svojem postopanju so pravi izmuštrani hinavci. Dokler gre, gladijo, in če tega ni, poslužijo se tudi drugih sredstev. V dosego svojih ciljev jim pride vse prav in najboljše sredstvo jim je vera, ki bi jim morala biti res sveta, da o uporabi prižnice in spovednic niti ne govorim. Če pride človek v nedeljo v cerkev z namenom, da sliši kako božjo besedo iz ust onih, ki so edino le za to postavljeni, da jo oznanjujejo in ki bi se tega morali tudi držati, se v svojem namenu preklicano moti. Zdi se ti, da si na kakšnem čifutskem pazarju, kjer se ne dela drugo, nego čez drugo robo zabavlja in za svojo agitira. Ni čuda, če se potem govore po kmetih o gospodih vsakovrstne govore in da se je hudomušen kmet izrazil: »cerkev sama ni nič drugega, nego botega«. Vse skupaj je samo kšeft. Toda sedaj nekaj o močnatosti klerikalcev. Tam pod sivim Nanosom nekje, je županoval dolgo vrsto let župan naprednjak. Toda ni človeka na svetu brez napake in tudi ta, od vseh poštenih župlanov ljubljani župan, je imel le eno veliko napako. Naprednjak je bil in ta kremenit značaj je bil klerikalcem trn v peti. Ko je umrl in bil še skoraj gorak, je zavladovalo v Izraelu veliko veselje, zakaj odvalil se je od srca klerikalcem težak kamen. Navidezno so obžalovali smrt županovo, a v srcu so se je veselili, kar so tudi pokazali z indirektnim govorom. Še pri gorkem trupu so začeli stikati klerikalne butice skupaj, zakaj županov stolček je bil prazen in odločil je namestnik božji, da ga morajo zasedati oni. Izgovorjeno, storjeno. Prišel je dan volitve. Naprednjaki so imenovali kandidata, vrednega naslednika pokojni-

ka. Proti kandidatu izvolitvi principijelno klerikalci niso nič imeli. Baje so še obljubili glasovati za njega. Prvi je volil božji namestnik, ki pa je dano obljubo porl in volil klerikalca za župana, popolnoma nezmožnega moža. Zakaj, to pač ni težka zagonetka in jo reši lahko vsak. Dobro je biti župan in župnik in imeti dvojno moč v eni osebi. Ko so slišali klerikalni backi glas svojega pastirja, šle so te izgubljene reve za onim glasom, kot koze za kozlom in zgodilo se je, kar se je prej le ogibalo, da je bil za župana izvoljen klerikalec, ki je dal vajete v župnikove roke. O županovanju župnika morda pozneje. Le eno se sliši po podnanoški fari, da ne bo dolgo tega in oglasilo se ji bo sto in sto in reklo, le ta nam županil ne bo. Pri nas na Notranjskem imamo le še eno društvo, katero klerikalcem ne diši. Še celo »Sokola« so že falsificirali in le požarna bramba je tako srečna, da se ta klerikalni parazit ni vrnil v njih sredo. In zakaj jim to ne diši? Zato, ker jim to ne bi prinašalo nobenega dobička in ker je treba izpostaviti včasih tudi lastno življenje v smrtno nevarnost za korist bližnjega.

Tó seveda klerikalnim trebušarjem ne diši, da bi se kaj žrtvovali za bližnjega. In vendar bi bilo lepo videti gospode z debelimi trebui in s čako na glavi marširati na čelu društva, katerega delovanje je res plemenito in za blagor ljudstva zelo koristno. Z delom, delom pokažite ljubezen do bližnjega, ne pa samo z golimi frazami. Toda, bogve kaj si še Tone z Iblane izmisli. Na Notranjskem pa mora biti klerikalni okupaciji enkrat za vselej konec in postaviti moramo klerikalizmu mejnik: »do tukaj in naprej niti koraka več!« Na delo torej, Notranjci!

Politični pregled.

Klerikalna politika.

Klerikalci se sedaj najbolj pridno pripravljajo za volitve v Belo Krajino. Prirejajo shode, sestanke in razvijajo agitacijo. Na Dunaju pripravljajo pot, po kateri bi lahko prišli na vladno stran. Vlada jim je že zelo naklonjena. V plačilo za to, da so strmoglavili župana Hribarja, jim je vlada povrnila še dala sankejo za deželno banko, katere statut je tak, da mora cela dežela v desetih letih na kant priti. Sicer pa bi klerikalci še vedno najraje videli, da bi vlada razpustila parlament, ker računajo, da bi dobili na Slovenskem potem vse mandate. Pomagajo jim pri tem prizadevanju češki agrarci.

Sijajna zmaga Slovencev.

23. t. m. se je končal večmesečen trdovraten boj za celjsko okolico s sijajno zmago združenih Slovencev. Ta novica je za cel slovenski narod vesela, ker je znano, da je celjska okoliška občina ena naj-

važnejših in največjih na Slov. Štajerskem. Ona tovrni železen obroč krog nemškutarskega mesta Celje, ona je naša trdnjava za zadnji in odločilni boj proti sreč spodnještajerskega nemštva, ki leži v Celju. Slava zavednim volicem, slava hrabrim borilecem!

Klerikalci na Štajerskem.

Klerikalci so povsod enaki. Če jim kaže, izdajo cesarja in boga. Narodnost jim je le molzna krava. Na Štajerskem imamo za to nov dokaz. Nemškutarska vlada hoče imenovati zagrizenega nemškutarja Dreflaka za šolskega nadzornika v Mariboru. Slovensko šolstvo in učiteljsvo v mariborskem in slovenjebistriškem šolskem svetu izgubi s tem zadnjo svojo oporo. Klerikalci to velikansko narodno škodo mirno gledajo. Ljudstvo kaže s prsti za njimi in jim pravi, da so ali malomarni, ali pa podkupljeni, da njihovi poslanci ne vzdignejo glasu zoper to novo krivico. Klerikalci bodo sčasom res vse ubili. Skrajni čas je, da bi se organiziral proti njim odločen odpor.

Izid volitev v celjski okoliški občinski zastop.

V III. razredu: slov. kandidati: 507, nemškutarji: 143 glasov. V II. razredu: slov. kandidati: 52, nemškutarji: 37 glasov. V I. razredu: slov. kandidati: 13, nemškutarji 12 glasov.

Dolenjski novičar.

d Vel. Loka. V nedeljo, dne 28. t. m., priredi narodno, napredno in politično društvo »Skala« na vrtu g. Al. Šlajpa ha v Vel. Loku ob pol 4. popoldne javen ljudski shod, na katerem se bo razpravljalo o domačih občinskih razmerah, o političnem položaju, zlasti pa o izkoriščanju našega kmeta po klerikalcih. Kmetje! tu se gre za vaše zahteve, za vaše pravice, torej vsi na shod! Na shod pride tudi dr. Oražen iz Ljubljane.

d Iz Litije se nam poroča: V petek zvečer ob pol 9. smo tudi tukaj videli krasen meteor, ki je za hip razsvetlil ves trg. — Pred 14 dnevi je odšel od doma, ne ve se kam, 14letni Josip Rožun, fotografa in male hišice posestnika sin v Gradcu pri Litiji. Oblekel je boljše obleko in vzel uro seboj. Mati je njegov beg naznanila orožnikom, ki ga iščejo; oče fotograf Rožun ni doma, ker potuje po deželi s svojimi slikami. K njemu sin ni prišel. Fant se je tukaj učil ključavničarske obrti in ga je mojster rad imel. — Preveč je čital razburljivih romanov. Dne 8. septembra bo naš »Sokol« javno pokazal, kaj se je priučil v tem kratkem času obstanka. Upamo velike udeležbe. Saj bodo nastopile tudi naše, že zelo pohvaljene Sokolice. Torej 8. septembra na gotovo veselo svidenje v Litiji!

d Iz Krškega. Pod tem naslovom priobčili smo v našem listu dne 13. t. m. notico, v kateri več zadružnikov »Vinorejske zadruge v Krškem« vprašuje, zakaj se § 26 zadružnih pravil ne izvršuje točno. K tej notici smo prejeli pojasnilo, da je »Vinorejska zadruga v Krškem« pričela šele letos poslovati in da radi tega ne more imeti za leto 1909 običnega zbora. Sicer je pa menda »Vinorejska zadruga v Krškem« sklicala še predno je notica v našem listu izšla, izvanreden občni zbor, na katerem hoče načelstvo zadružnikom podati poročilo o dosedanjem letošnjem poslovanju. — Op. ured.: Nam je zadeva le toliko znana, kolikor smo prejeli informacije od lokalnih faktorjev. Naš namen je zadružništvo pospeševati in ne oškodovati. Vse dopisnike ponovno prosimo, da naj so strogo resnični v dopisih. Če pa resnica kje v oči bode, jo vseeno priobčimo, četudi komu ni prav!

d Iz Mokronoga. Ako te morda prijazni bralec vede te dni pot v naš trg, boš lahko opazil, kako lepo se svetijo po hišnih vogalih nemško-slovenski lepaki gospoda urarja Franz (Hoch! Heil!) Korošec-a (Na zdar!). Ko sem jih zagledal prvič, sem se v resnici zgrozil, kajti slovenščina in nemščina, ki jih je brati na teh lepakih, je res od — vruga. Drugo naj bi nazadnje še bilo, ali lastna imena, ta so pa res od »faha«. Ko bi mi ne bile rojenice stale ob zibelki, ki je prišla izpod rok mokronoškega rokodelca-umetnika, in ko bi ne bil trgala hlače po klopih mokronoške štirirazrednice, bi v resnici ne vedel, sem li še v svojem rojstvenem kraju, ali kje v kakem, od Švabov kultiviranem culukafrskem mestu v srednji Afriki. Iz poštenega slovenskega imena Mokronog so gospod »urmohar« napravili Mokronok za naš trg popolnoma nepotrebno nemško ime: Nassenfuss, so pa raztrgali kar na dvoje: Nassen Fus, po nekod celo: Nasen Fus! (Tržani, sedaj niste več Mokronajzarji, ampak Nosonajzarji!) G. Korošec, čemu ste prišli v naš mirni slovenski trg, čemu izzivate s takimi stvarmi? Zakaj niste ostali raje v »Cilliju« med »rajhovci« s svojo slovenščino in svojo nemščino? Ako ste Slovenec, za kar Vas izdaja vaše ime, ako hočete, da postanemo prijatelji in da v našem trgu kaj zaslužite, ravnajte se po nasvetu: Odstranite nemško-slovenske lepake, glede imena, ki ga ima naš trg, si oglejte napisne deske na Frengi, v Paradižu in na »Gasilskem domu«, za ime svoje stanovanje-dajalke pa se zglasite pri nji sami. Naj bi vsaj občina ne pustila na občinski deski »naflekati« take lepake!

d Iz Bele Krajine. S e m i č. Tu smo imeli shod, na katerem je novi kandidat za državni zbor, prof. J a r e, razvijal svoj program. Med točko svojega programa je dal tudi blatenje in hujskanje zoper učitelje. Ta Jare stoji tudi na tem stališču, da je učitelj za to rojen, da pogine, kakor

dr. Krek pravi, »kakor pes za plotom«. Gnusno se nam je zdelo obrekovanje in natolcevanje učiteljskega stanu, in sramoto smo odšli, ko smo videli, da se inteligent in profesor Jare ni sramoval svojih besedi. Višek nesramnosti je pa doseglo lopovstvo, ko je kazal ljudstvu ta profesor za vzgled neko učiteljico, ki je imela to slabost, da je rada pilá in se večkrat upijanila, in pri tem dejal, da so taki vsi učitelji. Tako obrekovanje se mora vsakemu poštenemu človeku gnusiti. Na ta način bi mi tudi lahko pokazali na profesorje, ki pridejo v šolo pijani, na profesorje, ki prešestujejo, in bi končno po sklepu profesorja Jarca lahko rekli, taki so vsi profesorji, torej je tudi prof. Jare tak. In končno bi lahko pokazali na duhovnike, ki so krivoprisežniki, morilci, nečistniki in pijanci (kar jih je dosti) in bi po enem lahko rekli, taki so vsi duhovniki. Vsak stan ima tudi nekaj propalje v sebi, a gabit se mora človeku, če po teh ljudeh kdo obsoja potem vse, ki so nedolžni pri tem. In če vse to pustimo, pa pogledamo, kdo je bil kriv takim razmeram, vidimo, da neki lemenatar, ki bode kmalu posvečen v duhovnika in ki je »poželel svojega bližnjega ženo«, in je delal med zakonsko dvojico razdor, kalil mir in jima tudi resnično uničil srečo. — In ta človek, ki tako podlo obrekuje ljudi, hoče biti naš poslanec? Ne, mi hočemo poštenih ljudi, ker kdor sam ni pravičen do drugih ljudi, tudi nas ne bode pravično zastopal na Dunaju.

d Iz Krmelja pri Št. Janžu. E. G. Hoch! ali parada vseh parad. V torek zvečer, dne 16. t. m., smo videli in slišali v Krmelju, da kaj takega še nikoli preje. Pa kako tudi ne, saj so sami gospod direktor Gmeyner praznovali (kaj so pravzaprav praznovali, v širni javnosti ne vemo, ker ne vemo, kako jim je bilo dano ime pri krstu, niti kdaj so rojeni; ampak glavna stvar je, da so praznovali). Vse je z napetostjo pričakovalo, kaj bo videti. Ko je legla noč nad Krmelj, spremenil je ta kraj sovraštva in trpljenja, teme in nazadnjaštva, svoje pustinijsko lice v svečano, prelesto sliko. Električne žarnice so se bliščale spreminjaje se, kakor da govore ena z drugo in pošiljajo v sitlobnih trakvih v dalj in šir klice: Gmeyner, hoch! Visoko gori nad obratovališčem se je lesketal, sestavljen iz samih električnih obločnic, slavnosten napis: »E. G. Hoch!« V polmraku je bila videti tu kopica radovednežev, tam gruča direktorjevih slavičev. In grmelo je iz pušk in pokalo iz revolverjev in prasketale so rakete ter sipale čaroben sij visoko na nebu. Sedel sem na južno vzhodni strani Krmelja ob koči širomasnega samotarca, opazoval to scenerijo, ki se je ne da kvalificirati — in molče trobental zraven: »Gmeyner, hoch!« Na misel mi je prišel od Judov razmesarjeni in raztepeni Kristus; pa sem si mislil: »Če bi prišel Križani še enkrat na svet, raz-

jokal bi se bridko nad Krmeljem, bolj kot se je nad Jeruzalemom.« — Napočila je sredo. Tedaj se je vdanostno poklonilo vse, vse. Gospod postajevođa Izidor so zlezli v frak, posadili si na glavo cilinder, pa svečano korakali ob strani svoje Staze v grajzlerijo poklonit se in izrazit svojo vdanost gospodu vseh gospodov. Saj to ni napačno, človek mora vedeti, kje ima svojo Ahilovo peto; je le dobro, imeti v urah »težkega življenja« na svoji strani koga, ki lahko pomore čez najširša vrata, pa tudi skozi šivankino uho — če se le da. — In prišel je večer v sredo; napravili so gostijo, h kateri so bili povabljeni vsi izvoljeni. Nekaj pametnejših, ki so že nekoliko izpregledali, se ni odzvalo; drugi pa so bili blaženi, da jih je doletela taka sreča. Gospod Izidor tudi niso igrali morda vloge kakega svetopisemskega Lazarja. — Da, da, ko bi prišel delavec iz kolonije v grajzlerijo in poprosil za električno luč, bi se mu reklo: Za te je dobra brlava petrolejka! In kadar bi delavec prosil, da se mu plača izboljša za eno samo petico, da bi enkrat na mesec mogel sedeti pri obloženi mizi, ali menite, da bi se našel kateri v grajzleriji, ki bi se mu ne smejal v obraz?

R a d o v e d n e ž.

d Raka. Naš župnik Jože Borštner si domišlja, da je eden najpopolnejših oseb na tem svetu. Pa to ni tako! Da kot zagrižen klerikalec črti iz dna svoje duše vse, kar je naprednega, to mu še ne šteje v zlo; saj so večinoma vsi taki. Ampak komaj pet let je pri nas, pa hoče v župniji povsod za vse sam biti v veliko našo škodo absolutni gospodar. Pri podružnici sv. Petra je prodal vinograde, vino iz vinogradov župne cerkve sv. Lovrenca in podružnice sv. Neže in potem sv. Marjeti da v svojo klet spraviti in potem je porabi in proda, kakor je njemu ljubo in prav. Kam pa gre denar, nam ni znano. Podružnično cerkev sv. Lenarta je dal popraviti zidarskemu mojstru Skargnettiju. To delo so sami naši domači zidarji naredili in isti zidarji bi to flikarijo zvršili za 1000 kron, kar je potem stalo čez 3000 kron. V župni cerkvi na Raki je kupil nov božji grob od Nemcev iz Tirolskega. Pravi, da stane 1000 kron, ni pa vreden niti ficka čez 100 kron. Starega, ki je bil lepši in nič slabjši, ga je dal pa razbiti. V tej cerkvi je sedaj dal postaviti tudi nove orglje za 7000 kron, samo nove piščali in meh, ogrodje je staro ostalo. Seveda so to naredili zopet Nemci iz Tirolskega, pa še protestantje. Od starih orgelj, fine močne, cinaste in posrebrene piščal, je pa dotičnemu mojstru prav poceni prodal, kar bi bilo še vse dobro, ko bi bile sedaj nove orglje dobre! Jože, le tako naprej, potem upamo, da bodo vendar naši zaslepljeni Račanji sprevideli in se uverili, da kozel ni za zelnjak.

d Št. Rupert. »Domoljub« je prinesel dopis iz Št. Ruperta, v katerem pravi, da

eiganski pes zopet laže. Koga s tem misli, se še ne vé. Bode se pa že še zvedelo. Dopisnik ali črni brezdomovinec, ki je samo psevdo-oskrbnik tujega blaga, napada tudi neko gospodično. Res je, da imamo tukaj gospodične, ki se mnogo trudijo za Ciril-Metodovo družbo in so že veliko storile za njo, kar pa dopisnik še nikoli ni nič storil in ni vreden, da bi ena taka ž njim govorila. So preveč zaslužne! Dopisnik, ti poštenjak, pa povej koga prav misliš, imenuj osebe s polnim imenom in sam sebe podpiši. Mi ti bomo že odgovorili, da se ti ne bo ljubilo take neumnosti pisati. Imaš li tako slabo vest, da ne poveš imen, ali pa nimaš nobene pameti? Mogoče, da so tvoji možgani že čisto redki. Svetujemo ti, da miruj. Litani in pesmi imaš dosti. Ako ne boš miroval, ti bomo drugače posvetili!

Š e n t r u p e r č a n i.

d Iz ribniškega okraja. Narodna zavednost. Pri našem preprostem ljudstvu na deželi je narodna zavednost še malo razvita. Tudi sicer ginejo ideali, vse se peha za gmotnim dobičkom. Mali od nekdanj zatirani slovenski narod je razdvojen na veselje Nemcev in nemške vlade. Klerikalci se danes ne brigajo za narodnost, ampak samo za denar in poklerikljenje ljudstva. S kako strastjo in besnostjo pobijajo svoje brate, ki so drugega političnega naziranja, v svoji zlobnosti gredo celo tako daleč, da jim očitajo veleizdajstvo. Nemce pa puste pri miru, da svobodno širijo svoje meje in utrjujejo svoje pozicije. Ljubši jim je nemški protestant, kakor napreden Slovenec. Nemška kranjska hranilnica dela čudeže. Boj za narodne svetinje mora boriti naša inteligenca s podvojeno silo in velikimi žrtvami. Boriti se moramo tudi s predsodki ljudstva. Dobro je, ako zna človek več jezikov, kajti kolikor jezikov znaš, toliko mož veljaš. Toda nekoliko besed in fraz v tujem jeziku še ne dela moža. Glavna naloga naših ljudskih šol je, da se otroci uče misliti, spoznavati resnico in da se morejo pravilno izraziti v materinem jeziku. Tujih jezikov se naši ljudje za potrebo kmalo privadijo, ako jih branijo. Žalibog, da se z nemščino preradi bahajo, da se na tujem večkrat sramujejo lastnega imena, ki so ga podedovali po očetu, in svojega rojstnega kraja. V šoli so se učili pravilno pisati ta imena. Ko so se pa nekoliko navzeli nemščine, se hočejo postaviti ter večkrat pačijo svoja imena, posebno kadar so na tujem. Nemci in Italijani, ki bivajo med nami, ne delajo tega. Naši ljudje doma »krošnjarijo«, na tuje pa hodijo »hoširat«. Doma piše n. pr. A. Pucelj iz Žlebiča, na pisma si pa da tiskati: »A. Putzell, Siebmacher in Schlebitsch bei Reifnitz«. Čemu to? Naši rojaki: Turšič, Peterlin, Mrhar so v Ameriki izpremenili svoja imena v Fischer, Maier, Miller, kakor ogrski žid Schwarz v Fekete. To so pravi domoljubi. Nemci so nam dovolj popačili naša lastna

in krajevna imena in jih pačijo še danes. Kdo naj nas spoštuje, ako sami zatajujejo svoj narod ali svoje ime? **Kdor ne spoštuje se sam, je podlaga tujčevi peti.** Največ se lahko že stori v šoli, da se odpravijo take maroge. A tudi pozneje je treba pouka. Vsak zaveden Slovenec bodi učitelj ljudstva. Jezik očistite peg, opilite grdo mu rjo. Delati moramo dosledno in odločno na to, da se iznebimo uradnih **spak**, katere sta mu naklonila gosposka in birokracija, n. pr. Bukowitz, Sajowitz, Friesach, Jurjowitz, Willingrain, Krobatsch, Lipowitz, Otawitz, Weikersdorf, Unter- und Obergereuth, Rakitnitz, Suschje, Slatenegg, **Schlebitzsch**, Pölland, Kolenzdorf, Potiskanz, Jelowitz, Lipouschitz, Weinitz, Brückel, Schigmaritz, Kleinlack, Sigisdorf i. t. d. v ribniškem okraju. Pišite vselej in povsod, ako se tudi sicer poslužujete nemškega jezika, te čisto **slovenske kraje pravilno slovensko**. Bukovica, Sajevce, Breže, Jurjevica, Breg, Hrvača, Lipovec, Otavica, Goriča vas, Dolenji in Gorenji Lazi, Rakitnica, Sušje, Slatnik, Žlebič, Poljane, Kolenča vas, Potiskavec, Jelovec, Lipovščica, Ravni dol, Simovica, Sodražica, Vinice, Zamostec, Žigmarice, Mali log, Šegova vas. Ravnotako v veliko-Tschentsche, Brinoschitz, Schurke, Luschari, Kalische, Lotschnik, Ponique, Zesta, Sdenskawas, Widem, Kompole (Kumpale), Sagorica = Lašče, Slivica, Črnce, Brinovšica, Ščurki, Lužarji, Kališče, Ločnik, Ponikve, Cesta, Zdenska vas, Videm, Kompolje, Zagorica. Ravno tako popačena so imena zgolj slovenskih krajev v kočevskem okraju, n. pr. Jakoschitz, Kuschel, Pirtsche, Werch, **Ossiunitz**, Grintouz, Krischmane, Loschez, Malinschek, Mertouz, **Tschatschitsch** (1), Papesch, Stroitsch, Wesgowitz, namesto: Jakšič, Kuželj, Pirče, Vrh, **Osilnica**, Grintavec, Križmane, Ložec, Malinšek, Mrtovec, Čačič, Papeži, Strojč, Bezgovica i. t. d. Za te kraje nimamo nemških imen. Sprememba obstoji samo v pravilni pisavi. Slovenski jezik ne pozna črk: eh, seh, tseh in w, in zlogov: ou, ow, itz. Za jezikovno mešane kraje in kjer ljudstvo res rabi dvojna imena, naj ostanejo, a pišejo naj se pravilno. Krajno ime **Čačič** ostane slovensko, ako se tudi piše namesto s 5 črkami s 14! Škoda za čas, papir in črnilo, da se skuje tako strašilo. Od nekdanjega gradiča »**Willingrain**« na Bregu je ostalo samo še kup kamenja, katero ne more dajati imena vasi. V Willingrainu bivajo samo še martinčki in modراس. Ker je izginila graščina, izginilo je tudi ime. Takih slučajev imamo mnogo na Kranjskem in jih bode čedalje več. Naši, zgolj slovenski kraji, morajo tudi vnanje kazati slovensko lice. Dovolj je ponemčevanju.

Novice iz kočevskega okraja.

d Nemški listi obvestili so javnost o ustanovitvi Čiril-Metodove podružnice za Kočevje in okolico in kočevskega Sokola. Po njih mislih v Kočevju ni prostora za slovenska društva. Seveda mi temu ne verjamemo, in kakor se nam zdi, tudi Kočevjarji sami o tem niso prepričani. Osobito ljubezen kažejo ti ljudje do uradništva, katero denuncirajo na prav svobodomiseln način. Tudi tu jim spodleti.

d Odbori obeh društev so sestavljeni. Pravila »Sokola« vložila so se v potrjenje, podružnica Čiril-Metodove družbe si jih je že poprej preskrbela. Za obe društvi se člani marljivo nabirajo.

d Napadi na Slovence po gostilnah se večkrat vrše. Pri »Kikelmanteljnu« se je druhal zopet navalila na slovenske goste ter jih hotela iztisniti iz lokalov, kar se ji pa ni posrečilo. Najbolje je: Slovenci, ne zahajajte v take gostilne!

d Potrebna bi bila slovenska gostilna, za enkrat jo ni pričakovati, ker nasprotuje mesto kakor vlada. Prične se pa lahko z vinotočom. Kakor slišimo, se kmalu odpre.

d Izpostavila je neka ženska 14 dni starega otroka. Dotična je sedaj v zaporih okrajnega sodišča.

d Kritiko so prinesle zadnje »Gotscheer Nachrichten« o kočevski posojilnici. Kakor smo posneli iz dotičnega spisa, naprotna gospoda ne razločuje združnega zakona od hranilničnega pravilnika iz leta 1844. Vse meče v en koš, hranilnice in zadrage. Mi pa rečemo: Ko gospodje spoznajo ta razloček, bomo dalje govorili, sedaj nemški prijatelji še niso zreli za to.

Gorenjski novičar.

Novice iz Št. Vida nad Ljubljano.

g Št. Vid nad Ljubljano. Nova šola. V Št. Vidu se je pričela zidati nova šola na travniku g. Zormana. Šola se stavi 20 metrov od roba ceste, spredaj pa se napravi lep predvrt, kar bode jako krasilo Št. Vid. Tudi tu se je moralo župana Klanfarja poučiti, ker po njegovi volji bi se zidalo le par metrov od ceste. Čedalje bolj se vidi, kaj bi bilo v Št. Vidu, če bi ne bilo nad Klanfarjem višje inštanca, ki mora pri vsaki priliki preprečiti njegovo fretarijo. Dela za stavbo nove šole bila so oddana ofertnim potom. Stavbni odbor oddal je dela po večini domačinom, kar je prav.

g Državna cesta skozi Št. Vid se znižuje. Pred cerkvijo namreč je majhen klanček, približno en meter napeti rob. Prav bi bilo, da bi cestna uprava, ko že cesto ponižuje, jo popolnoma zravnila, kar pa se, sklepaje iz del, ne bode zgodilo, temveč bode klanec še vedno le za 60 cm nižji. Zakaj tako?

g Za novo šolo se bode napravil vodovod iz šentviškega griča. Ker so v tem griču glavni studenci že vjeti, bode težko dobiti toliko vode, da bi zadostovala za to napravo vsaki čas. Priporočamo stavbnemu odboru, ozir. višji oblasti, naj, predno se z delom prične, temeljito preišče, če je mogoče dobiti potrebno množino vode, ker prav mogoče je, da se je tudi tu novodobni Mojzes v osebi Klanfarja zmotil, kajti če bi se kar na poskušnjo delal vodovod, potem pa moral kopati vodnjak, je pametneje, da se to preje uvidi.

g Iz Dravelj. Pretečeno nedeljo smo imeli v Dravljah običajno žegnanje. Šentviški župnik Zabret se nas je končno usmilil in dovolil, da se je ob tej priliki vršilo tudi cerkveno opravilo. Pogajal se je menda z gostilničarji radi plesa, ki je v očeh tega gospoda velik greh. Vsa stvar pa se nam vidi vendar presmešna. Tri nedelje pred je namreč že oznanjeval, da v Dravljah ne bode maše na Rokovo nedeljo, če mu gostilničarji ne dajo zadostne izjave glede godbe in plesa. Kakor smo čuli, so se gostilničarji, ker se jim že preneumno zdi prepirati se s tem človekom, izrazili, da mu ustrezajo, samo da bode mir. Ni pa bila s tem zadovoljna mladina in se tudi ni menila za župnikovo prepoved, temveč se je z veseljem zavrtela ob koncertni godbi v gostilni »Pri Mihelnu«, iz česar se da sklepati, da se jako malo meni za župnikove prepovedi. Najbolj smešno pa je, da župnik iz nas take norce brije, kakor smo izvedeli, radi tega, ker gotovi ljudje nočejo z njim občevati. Kakor smo čuli, se je župnik Zabret proti nekemu gostilničarju pred nekaj časom tako nedostojno izrazil, da sedaj dotični gostilničar ni hotel z njegovimi ključarji govoriti, temveč zahteval zadoščenja od Zabreta. To pa je župniku že dalo povod, da je hotel, torej radi ene osebe, s katero se ne razumeta, celi dve vasi smešiti in po nepotrebnem izzivati. Tu si dovoljujemo g. župnika opozoriti, naj v prihodnje takih neumnosti več ne vprižarja, ker ne vemo, kako pridemo do tega, da če on z eno osebo ne občuje, naj bi morali vsi vaščani prenašati njegov prežiranje, saj smo vendar ljudje in menimo, da imamo tudi mi poleg dolžnosti, ki nam jih nalaga cerkvena oblast, pravico zahtevati od svojega župnika, da nas namenoma ne prezira in podcenjuje.

Draveljc.

g Izjava! Ker hoče »Slovenec« z dne 20. avgusta t. l. podtakniti naš članek: »Preganjanje učiteljstva« g. Stupici in mu hoče s tem namenoma škodovati, izjavljamo, da g. Stupica ni prav v nobeni stiki z dotičnim člankom in tudi ne z današnjimi noticami. Niti podatkov nam ni dal on, in jih je prejelo uredništvo povsem iz drugega vira. — Uredništvo »Slovenskega Doma«.

g Ker se vse zanima, zato priobčujemo tudi dobesedno, kar piše »Slovenec«: »Stupica upije. Kdo je vedel dosedaj kaj o učitelju Stupici na Dražgošah? Zdaj je pa vse liberalno časopisje pokonci in slavi dražgoškega Stupico v navdušenih uvodnih člankih kot preganjanega mučenika in ideal vse popolnosti. »Slovenski Narod« je prinesel uvodni članek, ki slavi Stupčevo socialno delo. Ta članek kulminira v trditvi, da se je dr. Krek učil socializma od dražgoškega Stupice, in vse, kar je dr. Krek storil na socialnem polju, je le slepo posnemanje Stupice. Tako zna dražgoški Stupica! »Učiteljski Tovariš« prinaša članek »Apel na profesorja Jarca«, »Slovenski Dom« pa napoveduje celo revolucijo, naravnost ljudsko vstajo, če bo Stupica prestavljen. Kaj je neki s Stupico? Članki so pisani tako, da dotičnik za tako pisavo zasluži discipliniranje. Stupica, Stupica, prehudo uganjaš!« — Da je g. Stupica miren in ni delal zdražbe, priznava sedaj sam »Slovenec«. Saj se v resnici g. Stupica ni zmelil za druge, temveč je mirno in vestno opravljal le svoje delo. To je najboljša klofuta onim, ki govore okoli, da je g. Stupica hujskal. — Naš članek zadnjič je bil prav zmerno pisan in se sedaj bralci sami lahko prepričajo, kako »Slovenec« laže. — Višek lumparije pa dosega »Slovenec«, ko hoče te članke podtakniti g. Stupici in namiguje svojim poslancem, da naj radi tega g. Stupico disciplinirajo. — Mi že sami vemo, da je naša dolžnost, da branimo učitelje, ki delajo v ljudsko in delavsko korist. — U r e d n i š t v o.

g V Dobu so kuhali župo sokolsko... tako je zaskovikal neki zakotni Čukec v predzadnjem »Domoljubu«. Revček se nam smili, skozinskoz je ves zmešan, rad bi kaj povedal in precej je namazal skupaj, pa vsega nikjer nič. Šteti ne zna, zgodovine se nikdar učil ni, in še lagati ne zna tako, da bi se mu ne videlo na nosu. Rad bi se postavil z zgodovino, pa mu zapiše pero, da leži Moskva v Sibiriji. Veselice same, pravi, da ni videl, ker se je ni udeležil, pa smola, za nekaj časa prične kritikovati sokolsko petje in pravi, da se je produciral tudi neko nežno bitje. O, ti čukec-kljukec, preveč jasno lažeš! — Da imajo Čuki ušesa, to mi že zdavnaj vemo, toda, da imajo radomeljski Čuki tako velika, da slišijo žensko petje pol ure daleč, iz Doba v Radomlje, to smo šele sedaj zvedeli. — Bo že res isto pri ljudeh, kakor pri živalih, da velika ušesa niso znak posebne brihtnosti. — Vemo, da vas jezi krasen nastop Kamniškega Sokola v Dobu, s kakoršnim se vi ne boste mogli nikdar ponašati, tudi vemo, da par radomeljskim fantičkov ni vseč, da je toliko ljudstva in toliko domačih fantov navdušeno pozdravljalo Sokole, vendar čemu se jeziti in lagati, da vas ljudstvo še bolj pozna. Mi vam svetujemo samo eno: Prvič: Ne trgajte vprihodnjič sokol-

sik plakatov po Radomljah, da ne zmeče gospodar tistih par čukarskih hlač in drogov iz »kevdra«, vaše telovadnice, kar vam je pri zadnji priliki že obljubil. Drugič: Če pošljete kakega pajdaša špijonirat na sokolsko prireditev, in naj tudi opravlja žegnane posle na kakem gradiču, čemu se mu preoblačiti v civilno obleko; mi Sokoli smo mirni ljudje in ne storimo nikomur nič žalega, pa naj bo še tako malo občutljiv za moško petje, kadar posluša žvrgoleti nežno bitje. Tretjič: Laž ima kratke noge, ker nič ne opravijo še tako velika ušesa.

g Sora pri Medvodah. V ponedeljek se je ponesrečil v vodi Ločnici posestnik Čamer iz Žej, ko je peljal voz, s steljo naložen. Voz se je v vodi prevrnil in zakril Čamra. Na klicanje otrok so prihiteli ljudje in ga rešili izpod voza. Čamer je bil ranjen na glavi in desni nogi. Prepeljali so ga v deželno bolnico.

g Selška dolina. Sorica. Na sv. Roka dan je imel tu poslanec Demšar in z njim Krek svoj shod. Na shodu je dr. Krek hujskal ljudstvo zoper učitelje. Govoril je to-le: »Liberalni učitelji bi radi izsilili krščanski nauk iz šol. Francosko korajžje bi radi kazali da bi uboge nune podili iz šol, našim ljudem pa zapirali cerkve. Gledali bomo pa, da liberalni učitelji ne bodo komandirali!« — Takega natolcevanja še nismo mi slišali in menimo, da se najmanj spodobi katoliškemu duhovniku, kakor je to dr. Krek. Sicer pa dr. Krek svojim lažnjivim besedam menda sam ni verjel. Kako grdo je lagal, se vidi že iz tega, ker pravi, da hoče učiteljstvo zapirati ljudem cerkve, ko vendar učiteljstvo čez cerkve nobene oblasti nima. Take ljudi, ki s takimi lažmi hujskajo zoper naše pošteno učiteljstvo, bi moralo ljudstvo napoditi, kakor pravi dr. Lampe — s škorpioni.

g Železniki. Vse prebivalstvo naše doline se je zgražalo nad gnusno pisavo »Slovenca« in gonjo klerikalnih »poštenjakov« zoper učitelja g. Stupico. Kar so časopisi pisali, je popolnoma resnica, ker tako mirnega, poštenega in ne za lastno korist, temveč za ljudstvo delavnega človeka, ga ni daleč naokoli, kakor je gospod Stupica v Dražgošah. Vse ga spoštuje, ceni radi njegovega dela in poštenja. Kako gnusno pa postopajo klerikalei zoper njega, se pa vidi še iz tega, da so se poslužili celo tatvine, da so dobili pisma od gosp. Stupice, ker so menili, da bodo s pomočjo teh pisem spravili g. Stupico v disciplinarno preiskavo. Pa se jim ni posrečilo. — Laž in tatvina pač nimajo božjega blagoslova.

Jeseniške novice.

g Slovenci pa taki. Dne 8. avgusta je šla tovarniška godba, ki obstoji večinoma iz samih »Čukov«, igrat v Lesce c. kr.

dragoncem. To seveda ni nič hudega, ampak nekaj drugega je še pri tem. Kakor je znano, se naši klerikalei kar cedijo slovenstva in narodnosti, v Lescah so pa kar zatajili svoj rod. Vsi od prvega do zadnjega so si ovenčali čelade s hrastovim perjem. Za vrček piva se torej ti katoliški junaki nališpajo z nemškimi znaki. Heil Vseslovenci! Taki kremeniti značaji naj bi rešili Jesenice — Fej!

g Izkupili so jo. Klerikalei se prav milo pritožujejo, da sta jih dva dijaka prav po katoliško nabrisala, in sedaj bi te ljudi radi naprtili liberalcem na hrbet. Pa ne boš. Sami so z odprtimi rokami sprejeli dva hrvaška dijaka, ki sta jih potem prav po katoliško ociganila. Kaj vendar hočete? Za katoliško zborovanje sta se zglasila. V pristni katoliški hiši sta spala. Kaj jih štolite liberalcem? Klerikalna stranka ima največ dvomljivih eksistenc, katere drži nazaj samo bogato napolnjeno korito. Ako ga pa tuintam kateri polomi, pripišite to sami sebi, ker vzgajate svoje ljudi samo strankarsko in prav nič versko. Kar se tiče poštenosti, rečemo samo toliko, da liberalci ne delajo nočnih kravalov in pa Zaherlina tudi prav nič ne rabijo, ker pri njih ni toliko mrčesa, kot pri klerikalcih.

g Čudna šola. V soboto zvečer se je nudil občinstvu pred kolodvorom jako ljubezniv prizor. Nek gospod, štrandajč, doma z Dovjega, je poučeval svojega psa menda nemške kulture. Ves v rožcah je vihtel palico, pa robantil, seveda nemško in nabijal ubogo ščene, kakor za stavo. Mi bi gospodu, ki nosi precej častnih šarž tukajšnjih nemških društev, pripisovali nekoliko manj surovosti.

g Veselico priredi začetkom prihodnjega meseca moška podružnica Ciril-Metodove družbe, na kar že danes opozarjamo. Čas, dan in spored objavimo pravočasno. Gledališko društvo pripravlja krasno igro: »V dolini.«

g Čebulj obsojen. Zloglasni gerent Čebulj, znan po vsem Gorenjskem radi surovosti in radi preobračanja kozlov, je bil v sredo obsojen pri sodišču v Kranjski gori na 50 K globe in povrnitev stroškov, ker je dal nekega Brnota po nedolžnem aretirati, zato, ker mu je povedal nekaj gorkih. Izzvan je bil od Čebulja. Pa bodo še rekli klerikalei, da so miroljubni!

Notranjski novičar.

n Čufarji na božji poti v Logu. Vsaka prireditev, bodisi tega ali onega kalibra, ima svoje posebne cilje in smotra. Posamezna društva prirejajo zabave in poučne prireditve na korist društvenih članov. Človek bi mislil, da tudi katoliška cerkev, ta organizacija vseh vernih članov, priporoča gotove božje poti na korist izveličanju vseh vernih katoliških udeležnikov. Božje poti bi morale biti kraj, kjer naj bi

se verniki utrjevali v verskem prepričanju in dobivali inicijative za nadaljnje lepo življenje. Gotovo ima vsak tako ali slično mišljenje o pomenu božjih poti. Ali pa božje poti res tako ali pa sploh kaj delujejo na katoliške udeležnike? To sodbo prepuščam drugim in naj navedem le dogodek, ki se je pripetil Čufarjem, vračajočim se iz božji poti. Bilo je 15. avgusta 1910. leta gospodovega. Mesec je bolj slabo svetil in bližala se je že polnoč, ko je drdral od Razdrtega proti Postojni z božjepotniki Čufarji težko naložen voz. Nič slabega sluteč in ne vedoč, kdo se mu bliža, se je peljal počasi tik ob kraju ceste nek biciklist. Bodisi, da so hoteli imeti božjepotniki na svojem verskem potovanju kak špas, bodisi, da je voz po nesreči zadel ob biciklista, ter ga podrli. Bilo, kar bilo, faktum je le, da so ga podrli. Vrišč preprestrašenih žensk je dokazoval, da se zavedajo, kar se je zgodilo. Kljub temu se pa voz ni ustavil in je drdral mirno svojo pot naprej, kakor bi se zgodil kak bogoljuben čin. Dopoldne torej so še poslušali, oziroma bi imeli, pri službi božji o krščanskem usmiljenju in ljubezni do bližnjega, a zvečer, torej par ur pozneje, se niti zmenili niso za človeka, ki se je nahajal v smrtni nevarnosti in katerega smrt težila bi njih vest, če je sploh kaj imajo, kar pa je dvomno, ker drugače ne bi tako ravnali. Kaj pa torej drugega od božje poti, ko se še tega ne držijo, kar se zahteva od slehernega, ne glede na to, gre li z božje poti ali pa od plesa. Klerikaleci bodo gotovo to kot izmišleno laž proglasili, kljub temu, da je ta dogodek na žalost resničen. Ker bo čitatelja gotovo zanimala ta božja pot, ki tako blagodejno deluje na srca vernih obiskovalcev, naj povem, da je ta v lepi Vipavski dolini in se imenuje Log. Dvakrat na leto zbirajo se verne ovčice na tem svetem mestu, kjer se pasejo in obirajo dušno pašo. Ali da je to bolj slaba pašna, priča navaden dogodek. Da se je prejšnje čase tudi vedno plesalo, je gotovo. Zato pa je bilo na Velikega in Malega Šmarna dan, to je 15. avgusta in septembra, tudi največ mladega bogaboječega ljudstva, ki je za pridige in cerkev bolj malo zmenilo in se raje vrtelo po gladkem plesišču. Kakor na tej, mislim da se je godilo tudi na drugih božjih potih. S prepovedjo presvetlega kneza in škofa, da se na božjih potih ne sme več plesati — nevarost plesa razložil je v pikantni pornografični rdeči knjižici — zmanjšal je obenem udeležbo božjih poti. Učeca cerkev to sama najbolje vé, da so božje poti za ljudstvo brez koristi, takorekoč bob v steno. Ona pa tudi prav dobro vé, da so take božje poti le njim v korist, ker marsikateri novčič izgubi se v farški, vedno nenasitni mavhi. Ljudstvo se doma zadolžuje, da si na božjih potih kupuje vstop v nebo, drugim na veselje in sebi v škodo. In vi, ljubitelji vernega in dobrega ljudstva in njega zastopniki,

pokažite ne le z besedami, nego tudi z dejanji, če res ljubite slovenski narod in se brigate za njegov blagor. Božje poti so za ljudstvo pogubne in prava rak-rana na njegovem telesu. Ljudstvo je lahko verno in pobožno doma in ga ni treba izkoriščati pod plaščem božjih poti. Torej proč z rak-rano!

n Od Sv. Trojice. Kogar bog ljubi, tega tudi skuša. Kaj ni poslal sv. Frančišku Asiškemu skušnjava v podobi prašička? In v kaki figuri jo je poslal župniku Bajcu? Ni li bila to neka že poročena žena, doma nekje tam na Pivki pod Nanosom, ne sicer več mlada, a še zmeraj po njegovem okusu? In kri ni voda, a meso njegovo je bilo slabo. Tudi ni tak, kakor je bil sveti Frančišek, ki je le mirno gledal prašička, dočim kako ga je on kaj gledal? Ako je hotel bog v starem veku pokazati svojo moč in vsemogočnost, naredil je čudež. Tudi v sedanjih časih čudeži niso izključeni, ker ljudje, ki imajo tako krepostne pastirje kakor je g. Bajc, vedno bolj in bolj pešajo v sveti veri. Gotovo se je moral tudi na Pivki čudež zgoditi, kamor je gospod Bajc posebno rad zahajal. Po dvanajstih nerodovitnih letih dobila je dotična žena, katero je on obiskaval, ali pa ona njega, fantiča, in klepetuljaste vaške ženice so konstatirale, da je otrok popolnoma gosp. Ludviku podoben. Bajc se je o tem čudežu tudi podnanoški gospod župnik kaj čudno izrazil? In niste li rekli, g. Bajc, da hoste tožili gospoda župnika? Ste se morda premislili? In zakaj vam je dotični gospod župnik zabranil nositi hostije seboj, češ, ako hočeš maševati v dotični vasi, pridi po hostijo k meni. Res slabo vas je moral ceniti, ker prepričan je bil, da hodi v njegov hlev volk v jančji podobi? In zakaj ste govorili vašim vernikom, da je gospa, ki vas obiskuje, vaša teta in ste celo na prižnici to povedali? Ste se hoteli li obvarovati govornice od strani faranov? Torej povejte, g. Bajc, kaj je na tem resnice.

n Pivška smešnica. Luftinženir Jesih vpraša filozofa Trna, zakaj ni mogel najti pastir dlake v jajcu. — Filozof nagubanči čelo in se globoko zamisli. Kmalu jo pa pogrunta in reče: »Prepričan sem, da zato, ker je bilo jajce gotovo klopoteč, pa ga ni hotel pastir razbiti, ker se je bal, da bi preveč zasmrdelo.

n Čudno postopanje Hruše, ravnatelja c. kr. kobilarne v Lipici. Kakor vsako leto, je tudi letos kupila kobilarna od hrenovških kmetovalcev seno. A ko so ga ti pripeljali v Lipico, ga ravnatelj Hruša ni hotel sprejeti po že prej dogovorjeni ceni. Kdor je bil zadovoljen s tem, da mu je ravnatelj odbil pri stotu po eno krono, je oddal seno, kdor se pa ni maral pokoriti tej zahtevi, tega je dal ravnatelj po orožniku iz kobilarne ven zapoditi. Nek kmet je tudi dal kobilarni svoj voz na razpolago. Rabilo se ga je več tednov v c. kr. kobilarni. Dotični kmet pa je dobil za plačilo in uslu-

go, storjeno c. kr. erarju, to, kar drugi. Bilo je tudi njemu odbito pri stotu po eno krono. Z drugim kmetom se je pogodil tudi za slamo. Vendar pa mu jo ravnatelj ni plačal, kakor sta se zmenila, češ: drugje jo dobim ceneje. Ravnotako se godi onim, ki pripeljejo v Lipico les. Z eno besedo rečeno, se godi z vsemi, ki v Lipico kaj na prodaj pripeljejo, velika krivica. Senarji se celo pritožujejo, da se jih pri vagi po več stotov oškoduje. In to je zelo čudno. Senarji, ki vozijo seno v Trst in ki najpreje seno doma zvagajo, se o domačih vagah nič ne pritožujejo, ker v Trstu malo, ali pa nič ne zavagajo, dočim so kmetje na lipiški vagi zavagali pri vozu za več stotov. In vendar so vage po kmetih vsako drugo, ali tretje leto po strokovnjakih pregledane. Postopanje Hruše, ravnatelja c. kr. kobilarne v Lipici, nasproti kmetom ni lepo. Javnost naj sodi po svoje. Vprašamo pa višje kroge, ali je njim znano to postopanje g. ravnatelja Hruše napram slovenskim kmetom, ki se s krvavimi žulji svojih rok borijo za svoj obstoj? In če jim je znano, zakaj puste kaj takega, ki stavlja c. kr. kobilarno v Lipici le v slabo luč in jemlje kmetom vsako zaupanje do nje? —

Več prizadetih kmetov.

+ Sv. Jošt pri Vrhniki. Naš vsega-mogočni župnik Jože Nagode si dovoljuje reči, katere so mogoče kje med eulufri in ne med civiliziranim ljudstvom. Tako je pokazal svojo samopašnost na Marijin praznik, dne 15. t. m., ko je pobiral v smreški cerkvi »ofer« od možkih. Izpred oltarja ga je dal vpričo vseh vernikov v svojo nenasitno farško bisago. Ženski »ofer« je vzel s svojima dvema ključarjema, ne da bi vprašal in račun dajal za to. Ključarje si je volil sam, neupoštevajoč splošno ljudsko voljo, katere ključarje bi se volilo kot cerkvene zaupnike. Denar, ki ga je omenjeni dan mežnar nabral od vernikov okoli cerkve in ga shranil v omaro na desnem kraju v žagradu, je častiti župnik s ključarji odstranil in spravil v svojo lastno shrambo. Zares so danes pri nas v hribih tako čudne navade, da more župnik tako samopašno postopati. V cerkvi se ta človek bolj malo briga za svoje opravilo. Ko je dajal z monštranco blagoslov, jo je potem v oltar narobe postavil. Za kmeta je vse dobro, ker se na take reči kmet malo razume. — Čudno se govori pri nas tudi o nekaterih Marijinih devicah, da jih je sveti duh obiskal in jim nazvestil spočetje za naraščaj »Čukov«. Po vzorcu škofove rdeče brošure!

n Veselica gasilnega društva v Ilirski Bistrici pretečeno nedeljo je dobro vspela, samo vreme je malo nagajalo. Čudno je, da ni bilo »hoch« - gospodov zraven, akoravno se radi zabavajo. Seveda, gasilno društvo je demokratično in ni razlike med člani in udeleženci. Kajne, gospoda, ki si mislite: »Vse jaz in jaz vse!« Mimogrede naj omenim vrle pevce, ki so častno rešili

svojo nalogo. Tu so pokazali, da imajo izvrstne glasove in tudi veselje. Samo škoda, da ni pevskih vaj večkrat, kajti v tako velikem kraju, kot je Bistrica, bi se dalo marsikaj napraviti. Korajžo, pa bode šlo. — Upamo, da bomo imeli kmalu priliko poročati o drugi veliki veselici v korist »Sokolskemu domu«. — »Malärmajster« Bremer je tako predrzen in mogočen, da smo ga prisiljeni nekoliko pogladiti radi njegove ošabnosti. Ta nemški pritepenec je tako ošaben, da vsakemu grozi s tožbo, ako mu količkaj v šali reče. Je res »lepo«, da ga tako podpirajo tisti v Bistrici, ki vedno kričijo: »Živio Slovenija! Živio! Na zdar!« Vendar čemu so drugi slovenski soboslikarji! Zakaj je Slovenec pri Nemcih preziran. Slovenci pa mu prinesejo še odejo, da ga ne zebe, ako pride tujec k nam.

n **Otvoritev klerikalnega »Društvenega doma« v Logatecu.** Pretečeni ponedeljek se je vršila pri nas slovesna otvoritev nove klerikalne »kasarne«. Sodeči po bobnanju v klerikalnih časopisih, smo mislili, da bo prišlo ta dan vsaj toliko ljudi v Logatec kakor jih je bilo tu ob priliki I. zleta notranjskih sokolskih društev, pa je bila udeležba za dobri dve tretjini slabša. Da bi bilo videti več zastav, razobesili so nekateri klerikalci tudi cesarske, med njimi bivši soc. demokrat Urbas, ki baje še sedaj cerkev samo od zunaj gleda, in pa gostilničar Meze — pravijo da na povelje svoje boljše polovice. Tudi papežkih zastav ni manjkalo, dokaz, da so naši klerikalci verni hlapci in oboževalci tistih, ki teptajo in zatirajo slovansko bogoslužje. Na slavnost je prišel sam Prevzvišeni, ki pa nima pri svojih ovčicah niti toliko veljave, da bi ga v vozu peljali na svoje mesto. Zato se nam je naš dušni pastir prav iz sreca smilil, ko je moral peš mahati po klanec. Po sprejemu, pri katerem se niti enemu od došlih gostov ni zdelo vredno zahvaliti se na pozdravne besede nekega študenta, uvrstili so se bili kar v četverostope, ker bi imel načelnik najbrže preveč dela, ako bi jih hotel spraviti v zборе in čete. Za Orli so s povešenimi glavicami stopicale pobožne Bogomile, ki so se očitvidno sramovale narodni nošnji podobne obleke ali pa jim je bilo hudo, da morajo javno hoditi — za fanti. Tudi klerikalne mamice, ki so si ta dan dale »čepe« na glavo, niso bile nič kaj zadovoljne ker so jih pustili gospod škof na cedilu. Zato je tudi večina možakarjev ostala doma in so ljudje le od daleč opazovali klerikalno procesijo, kateri je manjkal do popolnosti samo križ in eden, ki bi naprej molil. Pot je peljala seveda naravnost v cerkev, kjer se je vršil prvi del slavnostnega sporeda — litanije. No naši klerikalci so jih res potrebni. Na to se je klerikalci so jih res potrebni. Na to se je ma«, katerega bo škofov žegen varoval vsega zlega in hudega. Ob petih se je pričela telovadba, ki pa na nepristranskega

opazovalca nikakor ni mogla napraviti ugodnega vtiska. Veselica, ki se je vršila po telovadbi, je bila prav klaverna, ter vsled škofove mogočnosti ni mogla priti do prave zabave. Zato jo je Prevzvišeni tudi kmalu odkuril. Sem pa tam se je oglašil kak pevski zbor, ki je pa umetne pesmi tako mrevaril, da bi se skladatelj jokalo, če bi jih poslušal. Zato je pa šla bolj gladko: »Kdor pije alkohol, ta čuti glavobol . . .« Na veselico je izjemoma zašel en klerikalni srbski veleizdajnik — pripel si je namreč narobe slovenski trobojni trak — a k sreči ga navzoči višji uradnik iz Ljubljane ni opazil. Pravo življenje se je pričelo šele proti večeru. Nočemo trditi, da je to mogoče v zvezi s prejšnjim imenom »Orlov«, ali pa s posledicami preveč zavžite pijače, ampak Slovenec je končno tudi rad vesel in če mu to sam škof brani. In tako se ni čuditi, če je klerikalna mladina za nekaj časa pozabila na Terseglačove nauke v »Mladosti«, ter na škofovi brošuri »Mladeničem« in »Dekletom«, ter se zavrtela v »pohujšljivem« plesu. Mislili smo, da bo prišel škof inspicirat svoje ovčice, pa ga ni bilo. Mogoče bi tudi on naletel na zaljubljenega »Orla«, držčega rahlo okoli pasu brhko »Bogomilo«. No, sreča se končno ne da prepovedovati . . . Seveda zopet ne mislimo pri tem nič hudega, čeprav se je čula na vrtu tudi pesem: »Marija, hiti na pomoč!« — Tako se je torej vršila slovesna otvoritev »Društvenega doma«, ki se v Logatecu najbrže ne bo rentiral. Zanimivo je, kako so prišli naši klerikalci do tega poslopja. Toda o tem drugič!

Gospodarstvo.

Kmetijska šola na Grmu.

Z novourejno kmetijsko šolo na Grmu so se strokovni izobrazbi naših kmetijskih mladeničev odprla vrata na stečaj. Sedaj se ne more nihe več izgovarjati, da se šola premalo ozira na potrebe raznih naših krajev. Pogoji šolanja so tako ugodni, da lahko obskujejo šolo Dolenjci in Notranjci iz vinorodnih krajev, kakor tudi Gorenjci in drugi deželani iz živinorejskih in poljedelskih krajev. Za vse je skrbjeno. Za kmetijske sinove iz vinorodnih krajev se je vpeljala letna šola, za vse druge pa zimska šola, tako da ustreza s to svojo uredbo vsem potrebam kranjskih gospodarjev.

Najvažnejši korak za napredek strokovne izobrazbe našega ljudstva se je napravil s tem, da se je vpeljala zimska šola.

Veliko kmetijskih mladeničev, ki so pouka nujno potrebni, pohajajo pozimi doma. Koliko zfatega časa se izgubi s tem za stanovsko izobrazbo! Vsem tem mladeničem je treba strokovnega pouka, da se

pripravijo za svoj poklic! Vsem tem se nudi sedaj na Grmu zlata prilika, da se praktično izuče v živinoreji, v prašičereji, v mlekarstvu, v porabi in pripravi raznih krmil, v ravnanju z gnojem, v napravi gnojišč, v uporabi umetnih gnojil, v zboljšanju hlevov, v perutninarstvu itd., itd. Saj je zimski čas najugodnejši čas, da se učenci praktično vadijo o vseh teh stvarih.

Kmetijska šola na Grmu bi morala biti odslej naprej polna zimskih učencev in samih sinov, ki so namenjeni za dom. Prednosti zimskega šolanja so namreč dandanes tako velike, da bi jih ne smel prezreti noben gospodar, komur je le količkaj na tem, da se sin nekoliko bolj izuči in bolj pripravi za pouk po zimi, torej v času, ko je najlepša prilika za pouk kmetijske mladine in ko se kmetijski sin najlaže odtrga od domačega dela, ampak zimska šola je tudi najcenejša. Zimska šola traja dve zimi po pet mesecev, od novembra do konca marca, skupaj torej 10 mesecev. Če ima pa mladenič zadosti predizobrazbe, se lahko sprejme v drugi tečaj zimske šole, tako da traja ves pouk le pet mesecev.

Velika ugodnost je pa tudi to, da je za obisk te šole določenih 20 štipendij po 150 K za tečaj.

Vpeljala se je pa tudi letna šola s tem namenom, da se učenci praktično poučujejo posebno v obdelovanju vinogradov, v kletarstvu, v sadjarstvu in v uporabi sadja. Ta letna šola se prične tudi z mesecem novembrom in obstoji iz dveh tečajev, iz zimskega in poletnega. Zimski tečaj traja do konca marca (kakor zimska šola), poletni tečaj pa traja od aprila do konca oktobra z enomesečnimi počitnicami meseca julija, tako da traja letna šola vsega skupaj enajst mesecev. Ta šola je namenjena za sinove iz vinorodnih krajev naše dežele. Njena ugodnost se kaže tudi v tem, da trpi samo eno leto in da so stroški šolanja vsled tega izdatno nižji. Ker traja samo eno leto, se naši posestniki veliko lažje odločijo poslati svojega sina v njo, kakor prej, ko je trajala dve leti.

Kdor bi pa hotel svojega sina, ki ga je vpisal v letno šolo, izobraziti tudi še v praktični živinoreji, v mlekarstvu, v prašičereji, v travništvu itd., ga lahko vpiše še v drugi tečaj zimske šole, da se tam pouči še v teh predmetih. Tako ostane sin poldrugo leto na kmetijski šoli in dovrši pouk v vseh potrebnih kmetijskih strokah. Tudi za to šolo je ustanovljenih 10 štipendij, ki znašajo po 300 K na leto.

Kdor ima ukaželjnega sina, ki ga je namenil za dom in ga želi šolati na Grmu, naj se oglasi in naj priloži prošnji rojstni list, zadnje šolsko spričevalo, zdravniško spričevalo, spričevalo o lepem vedenju in izjavo, da se zavežejo starši plačevati stroške šolanja. — Za štipendije je prositi do 15. septembra t. l.

gd Svarilo! Zadnji čas razširjajo neki individui lažnjive vesti o naprednih gospodarskih zavodih. To so izbruhi hudobnih jezikov, ki vedoma lažejo ali iz zavisti ali radi svojega žepa. Dolžnost vsakega naprednjaka je, da dotične lažnjivce naznani prizadetim zavodom, da morejo z obrekovalcem obračunati, pa bodisi, da je dotičnik klerikalec, nemčur ali kaj drugega. Take ljudi je primerjati s pobiči, ki lahko mišljeno vržejo kamenček in razbijejo okno. Kolik uspeh! Gospodarju res škodujejo, ne pomislijo pa, da zadošča manjši kamenček, ki se vrže v izložbe pobičevega očeta nazaj in podere se vse.

gd Ne vodi premladih telic. Govedarstvo trpi pri nas veliko škodo tudi zaradi tega, ker pripuščajo gospodarji premlade telice. Taki gospodarji si pač mislijo, da jim bodo dajali živali dosti večje koristi, če jih začno rabiti v zgodnejši mladosti za plemo. Svoje napačno ravnanje pa opravičujejo zlasti s trditvijo, da postane zgodaj pripuščena telica boljše molznica. Nekateri gospodarji se pa zopet preveč boje, da bi jim telice ostale jalove, ko bi odlašali nekaj časa s plemenitvijo in tegadelj vodijo svoje telice, kakor hitro se začnejo pojati. To ravnanje moramo odločno obsoditi, ker je na veliko kvar naši govedoreji. Prezgodnje puščanje telic ima ta nasledek, da živali zastanejo za celo življenje v rasti in da dajejo prvokrat slabotna teleta, ki po navadi niso za daljno rejo. Prva teleta od premladih prvesnic dobi pri nas z večine mesar v roke. A tega bi nikakor ne bilo treba, ko bi naši gospodarji vodili (po plemenu) dovolj razvite telice, ker od doraslih telic so tudi teleta potem zadosti čvrsta in krepka za rejo. To opazujemo lahko pri vseh drugih domačih in divjih živalih, ki se plemene v pravi starosti. Da bi pa bile zgodaj pripuščene telice potem boljše za molzo, to še ni dognano. Pripeti se sicer res, da je časih zgodaj pripuščena žival boljše molznica, ali take živali pridejo zato navadno tudi prej ob mlečnost, tako da jih ne morejo nikdar toliko časa pridržati za rejo, kakor pa telice, s katerimi smo pravilno ravnali ter jih vodili, ko so že dovolj dorastle. Kedaj so pa telice dovolj razvite za plemenitev? V naših razmerah so poprek z $1\frac{1}{2}$ letom že toliko močne, da jih lahko pripuščamo k junecu. Če je telica posebno čvrsta in dobro razvita, vodimo jo lahko tudi že z $1\frac{1}{4}$ letom. V nasprotnem slučaju pa kaže čakati do $1\frac{3}{4}$ leta ali pa še dalje. Dotlej lahko čakamo! Zaradi tega se bodo živali vseeno obrežile. Sicer pa moramo v tem oziru pokladati našim gospodarjem to-le na srce: **Skrbite, da se ne bodo začele telice prehitro pojati.** Prezgodnjemu pojanju sta večidel vzrok ali predobra reja ali pa obila dotika z junci. Telice je tegadelj v hlevu ločiti od juncev in rediti ob času bližajočega se pojanja z manj tečno krmo. Sploh jih je imeti v tej starosti bolj na malem

in trdem. Ob času paše jih je pa goniti tudi ob slabem deževnem vremenu venkaj. Če bomo tako ravnali, nadejati se smemo veliko lepših uspehov pri govedoreji!

gd Ali je res treba živini sol pokladati? Kolikor soli potrebuje živali za svojo hranitbo, toliko je dobivajo v použiti krmi; veliko soli ima v sebi mlada zelena krma, kakor trava, detelja itd. Posebno veliko soli pa nahajamo v pesi. Najmanj soli je v slami. Če bi imeli pri reji živine samo to v čišlih, da se žival sploh le hrani ali preživi, potem bi ne kazalo pokladati še posebej soli, ker jo dobivajo zadostno v dobri krmi. Toda sol kaže pokladati iz mnogih drugih ozirov. Sol učinkuje izvrstno v živalskem telesu, ker pripomore, da se izcejajo v večji meri prebavne sline, ki so neobhodno potrebne za dobro prebavljanje. Sol pospešuje potemtakem celo prebavo, kar je posebno važno, če pokladamo živini težko prebavljivo krmo; saj vemo, kako lahko si žival pokvari želodec s slabo in težko prebavljivo krmo. Če pokladamo tedaj sol, se želodec ovaruje pred pokvaro in krma se zajedno bolje ukoristi. Celo malovredna in spriena krma se dosti lažje prebavi, če jo osolimo, in je sol poleg take krme celo neobhodno potrebna. Posebno važno je pokladati sol poleg take krme, ki želodec slabi, kakršna je n. pr. skisana krma, ugreta krma in sparjena krma. Sol draži živali k pitju, zlasti ob času suhe krme, kar vpliva zelo dobro na večjo mlečnost. Pri pitavni živini kaže sol posebno v zadnjem času pitanja pokladati, da ostanejo živali bolj ješčče. Preveč soli pokladati je pa napačno in škodljivo. V obče zadostuje, če pokladamo goveji živini na 100 kg žive teže 0.8 dkg soli na dan.

O razsvetljavi.

Iz predavanja A. Siča.

Ogenj in razsvetljava igrata v človeškem življenju jako veliko vlogo; saj tvorita toplota in ogenj predpogoj za naše življenje.

Sledeča razprava naj pokaže, kako se je razvijala (umetna) razsvetljava, kako smo prišli do najbolj enostavnih pripomočkov potom tehnike do tako mogočno razvitih in dovršenih priprav, s katerimi si delamo ogenj in umetno luč.

Ogenj so si napravljali divji ljudje že v predzgodovinski dobi, v takozvani kamnini dobi, s tem, da so tolkli dva kamena, pozneje kresilna kamena, drug ob drugega. Iskro so spustili na suho travo ali mah, pihali vanj in tako dobili plamen.

Pomagali so si tudi s tem, da so trli trd in mehak les (5—10 minut), ali pa s tem, da so sukali (vrtali) lesen drog v leseno ponvico, v kateri se je nabral lesen prah, ki so ga pozneje nadomeščali s prahom oglja.

Trs (Bambus) so precepili, vtaknili skozi trsovo nit, drgnili s to semintja in prah se je vnel (2—3 minute).

Trske so vtikali v česlesnik. Napravljali so si tudi baklje iz brezovega ali leskovega lesa. Še dandanes si svetijo ljudje, ko gredo v cerkev, s takimi bakljami ali obrabljenimi brezovimi metlami.

Razsvetljava s trskami in bakljami se je ohranila daleč v srednji vek. Pozneje so si napravljali smolnate baklje, ali pa so vžigali smolo v kotličih. To so uporabljali tudi Grki in Rimljani.

Pred 400 leti so bile še ceste v največjih mestih, kakor na Dunaju, Parizu itd. nerazsvetljene. Kdor se je ponoči vračal domov, je moral sam skrbeti za razsvetlavo, če ni svetila luna. V temnih nočeh so bili ropi in umori na dnevnem redu. V Parizu so zato nastavili čvrste moče, oborožene z mečem in bodalom, ki so nosili na dolgih drogih goreče smolnate vence. Ti moče so hodili po cestah semintja. Pozneje so napravili na stalnih drogih ponvice z gorečo smolo. Na Dunaju so bili nastavljeni hlapci, ki so vtikali goreče trske v železne česlesnike, pritrjene na hiše. Šele v 17. stoletju so tu napravili kotličke s smolo.

Pozneje so začeli uporabljati olje in živalske tolšče. To dvoje so poznali že najstarejši kulturni narodi: Indijci, Egipčani, Izraelci, Feničani, pa tudi stari Grki in Rimljani. Izpočetka so olje in tolščo zažigali v stanovanjih v kotličkih, pozneje v leščerbah.

Kmalu potem, ko so Turki drugič oblegali Dunaj, so napravili Dunajčani na ulicah po pariškem vzorec prve svetilke, v katerih so žgali najprej loj, potem loj zmešan z oljem in naposled samo olje. Za te svetilke so bile določene postaje in hišni posestniki, pri katerih so bile na hišah pritrjene svetilke, so morali zvečer sami vzeti svetilke, jih prižgati, zjutraj pa zopet oddati. Leta 1777. so nastavili za prižiganje uslužbence, ki so bili uniformirani in oboroženi s kratko sabljo; vsak je nosil v rokah dolg drog z železnimi vilicami na koncu. S temi je obešal in snemal svetilke.

S tem, da so Grki vmakali stržen v olje in uporabljali pozneje tudi stenj, je bil dan prvi povod za iznajdbo sveč. Revnejši Rimljani so sukali predivo in ga pomakali v smolo, bogatejši pa v vosek.

Rimski cesar Konstantin Veliki je dal Carigrad na Sveti večer razsvetliti s svetilkami in voščenimi svečami. Vosek je bil takrat silno drag in voščenie so se posluževali le bogatejši ljudje. Navadno ljudstvo pa je ostalo pri leščerbah, bakljah in trskah.

Pripoveduje se, da je imel angleški kralj Alfred Veliki sveče, ki so gorele ravno po štiri ure in so mu s tem tudi kazale, koliko je na času.

Voščene sveče. Vosek nam dajo bučele. Cvetni prah predelajo v lastnem telesu

ter si iz njega napravijo satovje. Sirov vosk je rumen, zato ga moramo razrezati na tanke trakove, politi z vodo in beliti na solne. Voščene sveče se ne vlivajo, marveč viseči stenji se oblivajo z voskom. Ko zadobe zadostno debelino, jih zvaljajo na marmornatih ploščah, da so lepo okrogle. Voščene svetilke (Wachsstöckel) pa vlečejo skozi tanke luknjice. Voščene sveče so najstarejše.

Lojeve sveče. Pozneje v 12. stoletju se je začel rabiti za sveče tudi loj in prva lojeva sveča se je prižgala na Angleškem. A da se je uvedla po celi Evropi, je bilo treba 300 let.

Loj se dobiva od zaklane govedi. Da ni premehak, se mu primeša kozji in koštrunov loj, ter se vlije v kositrove ali steklene kalupe.

Stenji je iz bombaža. V tovarnah izločijo iz loja olein, da lepše gori in manj diši. Olein rabijo potem za izdelovanje mila.

Stearinove sveče (l. 1831.). Iz loja se s pomočjo apnene vode in hudičevega olja izloči stearin. Te sveče so trše in bolj debele. Nasprotno prejšnjim se vlivajo, ali pa se stenji pomaka zaporedoma v raztopljen stearin.

Da so stearinove sveče bolj debele, jim pridevijo tudi arzena, kar je pa jako škodljivo. Pripoveduje se, da je bil nemški cesar Leopold I. (1657—1705) zastrupljen s takimi svečami, a so ga vendar oteli smrti.

Spermacetke. Spermacet je tekoča, popolnoma bela tvarina, ki se nahaja v glavi glavača in se na zraku strdi. Spermacetin je pa jako drag.

Zelo zanimive umetne razsvetljave se poslužujejo nekateri narodi v Indiji. Tu imajo ličinke raznih hroščev (podobne našim kresnicam), ki se tako svetijo, da ljudje pri tej luči lahko opravljajo raznovrstna opravila.

Žveplenke, vžigalice. Do leta 1803. so si napravljali ogenj s kresanjem jekla ob kresilni kamen in z gobo. — Jeli so pomakati predivo v raztopljeno žveplo in te prve žveplenke so vžigali na tleči kresilni gobi.

Leta 1803. je izumil neki delavec iz tovarne za puške pnevmatično vžigalo. Za tem so šele napravili vžigalice. Les so prevlekli s kloro-kislim kalijem, ter jih pomakali v hudičevo olje; to olje nositi s seboj je bilo zelo nevarno. Pozneje so napravili glavice vžigalicam iz klorkalija in antimona ter so jih obdrgnili ob zviti papir, prevlečen s peskom. Tudi to je bilo nevarno. Leta 1833. so napravili prve fosforove vžigalice. Delavci v tovarnah pa so pri tem silno oboleli. Zato jih je bilo težko dobiti za delo.

Leta 1845. so spoznali, da je rdeči fosfor neškodljiv, in tedaj so napravili prve **švedske vžigalice**. Glava je klorkalij in antimon, drgalo pa rdeči fosfor in stekleni prah.

Petrolejke. Ko so v severni Ameriki zasledili mnogo vrelov petroleja, so začeli rabiti petrolej za razsvetljavo, ki je bil pa zelo nevaren, ker se je rad vnel in eksplodiral. Začeli so ga čistiti. Toda te svetilke so bile izpočetka prav primitivne in plamen je bil sajast. Pred dobrimi 150 leti pa so iznašli cilindar, ki povzroča, da prihaja k plamenu mnogo zraka. Ogljeni delci zgore in plamen je čist in svetel in ne povzroča smrada. Zato je treba svetilke dobro čistiti. Star stenji ne vleče več petroleja kvišku, zato ga je treba nadomestiti z novim, četudi še ni pogorel. Nov stenji naj se namoči 24 ur v vinski jesih, nekoliko otre in posuši. Ako gore petrolejke privito, povzročujejo smrad, petroleja pa se prav nič ne prihrani.

Ko se luč ugasne, je treba stenji priviti navzdol, potem pihniti. Če se petrolejka vname, naj se ne pihne, temveč naj se zakrije z debelimi rutami, ali strese nanjo pepela.

Bencin. Pri čiščenju petroleja se dobi bencin. Gori lepo svetlo, a je zelo nevaren.

Svetilni plin je izumil Francoz Lebon, toda na francoski akademiji znanosti se je reklo, da spada v blaznico. Vendar so ta plin leta 1805. vpeljali v Birminghamu na Angleškem kot svetilni material, v Parizu pa leta 1818. in na Dunaju leta 1840.

Svetilni plin izdelujejo iz premoga in lesa. Plin je pa jako nevaren, ker rad eksplodira in škoduje, če se ga vdihava.

Parafinove sveče. Parafin se dobi, ako se destilira katran iz lesa ali rjavega premoga; dobi se pa tudi od smrdljivega skriljeveca, ki je napojen s parafinom. Ta izvira od živali, ki so živele pred potopom. Skriljevec se nahaja v Nemčiji. Te sveče se poleti rade skrivajo, ker je parafin premehak.

Sedaj izdelujejo tudi sveče iz zmesi stearina in parafina, ali pa namešajo loj in parafin, ter to zmes obdajo zunaj s stearinovim plaščem.

Električna luč je najbolj razširjena in najbolj praktična umetna razsvetljava ter se da posebno dobro uporabiti tudi za privatna stanovanja, ker ni tako nevarna, kakor plinova ali petrolejeva luč.

Acetilen. Leta 1895. se je posrečilo napraviti na cen način kalcijev karbid, in sicer iz oglja in apna. Ta luč je dnevni svetlobi najbolj podobna. Acetilen pomešan z zrakom silno eksplodira.

LISTEK.

Karma.

Grof L. N. Tolstoj.

(Dalje.)

Čim so razbojniki izginili, se približa mladi menih ranjencem, da bi jim pomagal. Toda vsi so bili že mrtvi, samo pri Madaguti je bilo še čutiti znake življenja.

Menih pohiti torej k manjhnemu potoku, ki je tekla tam blizu, zajame s svojim vrčem vode ter jo prinese umirajočemu.

Madaguta odpre oči ter reče škripaje z zobmi:

„Kje so nevhaležni psi, katere sem tolikokrat peljal na gonjo? Brez mene bodo kmalu izgubljeni, kot šakali, katerim so lovci za petami.“

„Ne mislite več na svoje tovariše, na sokrivce vašega pregrešnega življenja. Pomislite rajši na svojo zadnjo uro in na svoje zveličanje. Napijte se tule vode in dajte, da Vam zavežem rane. Mogoče Vas še rešim smrti!“

„Tega ni treba,“ reče Madaguta; „jaz sem izgubljen; ti lopovi so me ranili smrtno. Oh, ti strahopetci! ti nevhaležneži! Tiste udarce so mi dali, katerih sem jih sam naučil.“

„Žanjete to, kar ste sejali; če bi bili naučili svoje tovariše kaj dobrega, bi Vam bili izkazali kaj podobnega. Učili ste jih moriti, zato so Vas njih roke umorile.“

„Prav imate,“ reče razbojniški glavar, „zaslužil sem svojo usodo; toda mora biti strašno, če bi imel v svojem bodočem življenju žeti plod vseh svojih slabih dejanj! Povejte mi torej, sveti mož, kaj naj naredim, da zmanjšam pezo svojih grehov, ki mi tlačijo prsi, kot ogromna skala?“

Iztrgajte iz srca vso svojo maščevalnost; zadušite svoje zle strasti in napolni naj Vam dušo ljubezen do vseh bitij!“

„Storil sem mnogo hudega in nič dobrega. Kako naj bi ušel tej mreži bolečin, katero sem si stkal sam s svojimi zlimi nagnenji? Moja karma*) me povede v pekel, ker nisem nikoli mogel najti poti do zveličanja.“

„Da, to je res,“ reče menih, „Vaša karma požanje v Vašem bodočem vtelesenju plod semena, katero ste razsipali. Kdor zagreši zla dejanja, se ne ogne njih posledicam. Toda ne obupajte; vsak človek se more rešiti, če žrtvuje svojo individualnost. Za primer Vam povem povest o znamenitem razbojniku, Kandate po imenu, ki je umrl brez kesanja ter vstal znova kot demon v peklu, kjer je trpel najstrašnejše bolečine.“

Že dolgo časa je prenašal svojo nesrečno usodo, ko pride na svet Buda. Tisti čudoviti čas je prišel žarek doli do pekla ter vzbudil upanje vsem demonom.**)

*) Karma je indijski nauk o vzrokih in posledicah. Dobrim dejanjem sledijo dobre, slabim pa slabe posledice. Zato so učili indijski modrijani že mnogo stolet pred Kristusom: Ljubi svojega bližnjega, kot samega sebe. Ker pa verujejo Indijci, da človek pride večkrat na svet, pravijo, da je usoda človeka na tem svetu posledica njegovih dejanj v prejšnjem življenju in da je dobro in zlo njegovega bodočega življenja ravnotako odvisno od njegovega stremljenja, ogniti se zlu in delati dobro.

**) Kar je Kristus kristjanom, je budistom Buda, ki je živel par stolet pred Kristusom. Tudi on je prišel na svet odrešit svet, in tudi o Kristusu čitamo, da so se razveselile njegovega prihoda duše pred pekлом. Op. ured.

„O Buda, usmili se me!“ vzklikne ropar Kandidate. „Grozovito trpim, in če sem doslej tudi hudobno živel, bi sedaj vendar le rad hodil pota pravičnosti. Toda ne morem se rešiti mreže bolečin, v katero sem zadrtnjen! Pomozi mi, gospod, usmili se me!“

Zakon „karme“ zahteva, da zla dejanja človeka pogube.

Ko zasliši Buda prošnje v peklu vzdihujočega demona, mu pošlje pajka in pajk mu reče:

„Obesi se na mojo pajčevino in odidi iz pekla!“

Ko pajk izgine, se prime Kandidate za pajčevino ter začne plezati kvišku. Nit je bila tako močna, da se ni pretrgala, tako da je duh mogel plezati vedno višje. Kar začuti, kako se je začela pajčevina tresti in majati. To je bilo zato, ker so še drugi nesrečneži plezali za njim. Kandidate se ustraši. Videl je, kako tanka je pajčevina, in opazil, da se je še bolj stanjšala radi vedno večje teže, ki je visela na nji. Vendar se ni pretrgala. Doslej je gledal Kandidate samo kvišku, sedaj pa pogleda pod se ter zapazi velikansko množico peklenških prebivalcev, ki so mu sledili pri plezanju.

„Kako more tako tanka nit prenesti vse te ljudi,“ pomisli ter prestrašen vzklikne: „Spustite nit, ker je moja!“

(Konec prih.)

**Somišljeniki, narodnjaki, naročajte!
in širite „Slovenski Dom“**

Izdajatelj in urednik Ivan Bavdek.

Listnica uredništva.

Vse dopisnike prosimo, da nam čimpreje vpošljejo dopise. Najkasneje morajo biti dopisi v tiskarni v četrtek zvečer, ker se na poznejše uredništvo žal ne more več ozirati.

Naročajte in razširjajte „Slov. Dom“.

Kdor želi dobro jesti

privošči naj si večkrat izborne
Pekate, ki naj bodo napravljene
po receptni knjigi Prve kranjske
tovarne testenin v Ilirski Bistrici.
Pošlje se vsakomur zastoj in poštnine prosto.

18 43 8 25

Parna opekarna

77 Josip Lavrenčič v Postojni

10 2
priporoča razno opeko, kakor zarezan strešnik I. in II. vrste,
strojni strešnik (kavler), strojna korita (žlebak), opeko za
tlak in zidno opeko najboljše kakovosti, po nizkih cenah in
v poljubni množini.

Tržne cene v Ljubljani

	Cena			
	od		do	
	K	h	K	h
1 kg govejega mesa I. vrste . . .	1	40	1	60
1 „ „ „ II. „ . . .	1	20	1	40
1 „ „ „ III. „ . . .	1	08	1	28
1 „ telečjega mesa . . .	1	60	2	40
1 „ prašičjega mesa (svežega) . . .	1	60	2	—
1 „ „ (prekajenega) . . .	1	90	2	—
1 „ koštrunovega mesa . . .	1	12	1	20
1 „ jagnjetovega mesa . . .	1	60	—	—
1 „ kozličevega mesa . . .	1	80	—	—
Prašiči na klavnici . . .	—	—	—	—
1 kg masla . . .	2	60	2	68
1 „ masla surovega . . .	2	50	2	60
1 „ masti prašičje . . .	2	10	2	20
1 „ slanine (špeha) sveže . . .	1	80	2	—
1 „ slanine prekajene . . .	1	92	2	—
1 „ sala . . .	1	96	2	—
1 „ surov. margarinskega masla . . .	2	—	2	10
1 „ kuhan. margarinskega masla . . .	2	10	2	20
1 jajce . . .	—	6	—	7
1 l mleka . . .	—	20	—	—
1 „ „ posnetega . . .	—	08	—	10
1 „ smetane sladke . . .	—	—	—	—
1 „ „ kisle . . .	—	80	—	90
1 kg medu . . .	1	20	1	40
1 „ čajnega surovega masla . . .	3	—	3	20
1 piščanec . . .	80	—	1	20
1 golob . . .	—	40	—	44
1 raca . . .	1	80	1	10
1 gos . . .	3	—	4	20
1 kapun . . .	—	—	—	—
1 puran . . .	—	—	—	—
100 kg pšenične moke št 0 . . .	38	—	—	—
100 „ „ „ „ 1 . . .	37	50	—	—
100 „ „ „ „ 2 . . .	37	—	—	—
100 „ „ „ „ 3 . . .	35	50	—	—
100 „ „ „ „ 4 . . .	34	50	—	—
100 „ „ „ „ 5 . . .	32	50	—	—
100 „ „ „ „ 6 . . .	28	—	—	—
100 „ „ „ „ 7 . . .	24	—	—	—
100 „ „ „ „ 8 . . .	14	50	—	—
100 „ koruzne moke . . .	17	—	—	—
100 „ ajdove moke . . . I. . .	35	—	—	—
100 „ ajdove moke . . . II. . .	31	—	—	—
100 „ ržene moke . . .	27	—	—	—
1 l fižola . . .	—	20	—	30
1 „ graha . . .	—	36	—	40
1 „ leče . . .	—	36	—	40
1 „ kaše . . .	—	20	—	22
1 „ ričeta . . .	—	18	—	20
100 kg pšenice . . .	22	40	—	—
100 „ rži . . .	16	20	—	—
100 „ ječmena . . .	15	50	—	—
100 „ ovsa . . .	17	40	18	—
100 „ ajde . . .	16	20	17	—
100 „ prosa belega . . .	17	60	—	—
100 „ „ navadnega . . .	—	—	—	—
100 „ koruze . . .	14	40	15	—
100 „ krompirja . . .	6	—	6	50
Lesni trg.				
Cena trdemu lesu 10 do 11 K				
Cena mehkeemu lesu 8— do 9 K.				
Trg za seno slamo, in steljo.				
Na trgu je bilo				
voz sena . . .	4	—	7	50
„ slame . . .	3	50	6	—
„ stelje . . .	—	—	—	—

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Del. glavnica K 5.000.000.

Stritarjeve ulice šte. 2. (Lastna hiša.)

Rezervni fond K 450.000.

Podružnica v Spljetu.

Podružnica v Celovcu.

Podružnica v Trstu.

Podružnica v Sarajevu.

Sprejema vloge na knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje od dne vloge po čistih

4 1/2 %

Kupuje in prodaja srečke in vrednostne papirje vseh vrst po dnevnem kurzu.

Popravila in preobleke točno in ceno.

Popravila in preobleke točno in ceno.

Najcenejše solnčnike in dežnike

domačega izdelka priporoča 3 52—24

Josip Vidmar

== v Ljubljani ==

Pred Škofijo 19, Stari trg 4,
Prešernova ulica 4.

Čitatelje in naročnike našega lista prosimo, da se v vseh zadevah, kjer žele nasvetov in poduka, obračajo na uredništvo »Slovenskega Doma«, ki odpre poseben predal za vprašanja in odgovore.

Loterijske številke.
Dvignjene v soboto, dne 20. avgusta 1910.

Dunaj: 22, 29, 32, 45, 62.

Gradec: 10, 42, 82, 45, 43.

Dvignjene v sredo, dne 24. avgusta 1910.
Brno: 34, 79, 28, 24, 45.

Za slabokrvne in prebolele

je zdravniško priporočeno **črno dal-**
matinsko vino

najboljše sredstvo. 47 32 13

4 steklenice (5 kg) franko **K 4.—.**

Br. Novakovič, Ljubljana.

Kri! dosežejo odrasli in otroci, bolni in zdravi. — Polovico stroškov prihranite v

Moč! gospodinjstvu na kavi, sladkorju in mleku, ako pijete **SLADIN**, to je dr. pl.

Zdravje! Trnkóczyja sladni čaj.

En zavoj velja 50 vin. Dobiva se povsod. Po pošti se naroča najmanj pet zavojev po povzetju pod naslovom v glavni zalogi. .
Lekarna pl. Trnkóczy
. . . v Ljubljani zraven rotovža. . .

Najbolj varno naložen denar

Stanje hranilnih vlog nad 38 milijonov kron.

je v slovenski

Rezervni zaklad nad 1 milijon kron.

MESTNI HRANILNICE LJUBLJANSKI.

Za varnost denarja je porok zraven rezervnega zaklada mestna občina ljubljanska z vsem premoženjem in vso davčno močjo. V to hranilnico vlagajo sodišča denar mladoletnih otrok in varovancev ter župnišča cerkveni denar.

Mestna hranilnica ljubljanska sprejema hranilne vloge vsak dan od 8. do 12. ure popoldne in od 3. do 4. ure popoldne, jih obrestuje po 4 1/4 % ter pripisuje nevzdignjene obresti vsakega pol leta h kapitalu.

Dne 1. in 16. vloženi denar se obrestuje takoj

Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica iz svojega in ga vlagateljem ne zaračuni.

Denar se lahko pošilja tudi po pošti.

Mestna hranilnica izdaja lične **domače hranilnike** proti vlogi 4 kron, ki se takoj obrestujejo. Priporočamo jih zlasti starišem, da z njimi navajajo otroke k varčnosti.

V podpiranje slovenskih trgovcev in obrtnikov je vpeljala ta slovenska hranilnica tudi **kreditno društvo.**

Mestna hranilnica ljubljanska se nahaja v lastni palači
v Prešernovi prej Slonovi (Elefantovi) ulici števil. 3.

Sprejemajo se tudi vložne knjižice drugih denarnih zavodov kot gotov denar, ne da bi se obrestovanje prenehalo.

Posoja se na zemljišča po 5 % in proti amortizovanju posojila po najmanj 1/4 % na leto.

Dolžnik more svoj dolg poplačati tudi poprej, ako to hoče,

Posoja se tudi na menice in vrednostne papirje.

Vinske sode

nove iz klane in žagane domače in slavonske hrastovine izparjene in ovinjene, porabne takoj za vsako vino prodaja zadruga

Agro-Merkur v Ljubljani.

Kupujte pri narodni tvrdki domači izdelek.

Umetna gnojila

kakor žlindro, kalijevo sol, kajnit, rudninski superfosfat naročite za pomladansko gnojenje **takoj** pri zadrugi

Agro-Merkur v Ljubljani.

Moko

otrobe in druge mlinske izdelke izvrstne kakovosti dobavlja zadruga

Agro-Merkur, Ljubljana.

Vino

kakor ljutomersko, haloško, bizeljsko, dolensko, metliško, vipavsko, goriško, istrijansko, zanesljivo pristno, izborna kapljico dobavlja od 56 l naprej zadruga

Agro-Merkur, Ljubljana.

Kose:

iz najboljšega avstrijskega jekla, ki ustreza različnim željam posameznih pokrajin, kaljene in klepane, ponuja 10 48—30

zadruga Agro-Merkur

po najnižjih cenah. — Vsaka kosa ima vtisnjeno ime »Agro Merkur«.

Ustanovljena 1882.

Pošt. hranilni račun št. 828.406.

Telefon števil. 185.

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, na Dunajski cesti števil. 18, v Ljubljani

v lastnem združnem domu.

je imela koncem leta 1909 denarnega prometa

K 81,116.121-11

upravnega premoženja

K 20,775.510-59

Obreštuje hranilne vloge

po **4 1/2 %**

brez vsakega odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za vložnike.

Uradne ure vsak dan od 8.—12. in od 3.—4.

Sprejema tudi vloge v tekočem računu v zvezi s čekovnim prometom ter jih obreštuje od dne vloge do dne dviga.

Stanje hranilnih vlog nad

kron 20,000.000.

Posojuje na zemljišča po 5 1/4 % z 1/2 % na amortizacijo ali pa po 5 1/4 % brez amortizacije. Na menice pa po 6 %. Posojilnica sprejema tudi vsak drug načrt glede amortizacije dolga

Uradne ure vsak dan

od 8.—12. in od 3.—4.

3 52—34